

Çocuklarda Reiki Uygulaması ve Etkileri

Reiki Therapy and Effects on Children

Duygu DEMİR^{1,2}, Birsen MUTLU³

¹Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, İstanbul, 0000-0003-1245-4424

²Araştırma Görevlisi., Yalova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, Yalova, 0000-0003-1245-4424

³Doçent Doktor, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, İstanbul, 0000-0002-8708-984X

ÖZET

Reiki, evrensel yaşam enerjisi anlamına gelen Japonca bir terimdir. Reiki, vücudun kendini iyileştirme kapasitesini güçlendirmek için uygulanan alternatif ve tamamlayıcı enerji terapilerinden biridir. Noninvaziv, non-farmakolojik, ekonomik olması, kolay uygulanması ve herhangi bir yan etkisinin olmaması nedeniyle modern tıpta sağlığı desteklemek amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Yapılan birçok çalışmada, Reikin ağrı, anksiyete, depresyon, stres, yorgunluk gibi bulguları azalttığı belirtilmektedir. Literatür incelendiğinde yetişkinler üzerinde çok çalışma yapılmış olmasına rağmen, çocuklarda Reiki uygulamasının etkinliğini ortaya koyan araştırma sayısı sınırlıdır. Bu derlemenin amacı; enerji terapilerinden biri olan Reikin çocuklarda nasıl ve hangi durumlarda uygulandığını incelemek ve Reikin etkisine ilişkin elde edilen sonuçları derleyerek paylaşmaktır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Hemşirelik, Reiki, Tamamlayıcı Terapiler, Tedavi Amaçlı Dokunma

ABSTRACT

Reiki is a Japanese term meaning universal life energy. Reiki is one of the alternative and complementary energy therapies applied to strengthen the body's self-healing capacity. It is a method used in modern medicine to support health because it is noninvasive, non-pharmacological, economical, easy to apply and without side effects. In many studies, it is stated that Reiki reduces symptoms such as pain, anxiety, depression, stress, and fatigue. When the literature is examined, although many studies have been done on adults, the number of studies demonstrating the effectiveness of Reiki practice in children is limited. The aim of this review is; to examine how and in which situations Reiki, one of the energy therapies, is applied to children and to compile and share the results obtained regarding the effect of Reiki.

Keywords: Child, Nursing, Reiki, Complementary Therapies, Therapeutic Touch

Sorumlu yazar:

Duygu DEMİR, Yalova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Yalova, duygu.dmr@outlook.com

Başvuru/Submitted: 20.12.2021 **Kabul/Accepted:** 16.05.2022

Cite this article as: Demir D, Mutlu B. Reiki Therapy and Effects on Children. J TOGU Heal Sci. 2022;2(2):177-186.

GİRİŞ

Reiki, evrensel yaşam enerjisi demektir ve enerji terapilerinden (terapötik dokunma, iyileştirici dokunma) biridir. Ulusal Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Merkezi (The National Center of Complementary and Alternative Medicine–NCCAM) enerji terapilerini, tamamlayıcı ve alternatif terapilerin beş ana alanından biri olarak belirtmiştir (1,2). Reiki, terapötik dokunma ve iyileştirici dokunma terapilerinde olduğu gibi doğrudan dokunma yöntemi ile veya dokunmadan uygulanabilir (3). Ancak Reikinin diğer dokunma terapilerinden farklı bir felsefesi ve yaklaşımı vardır. Reiki, Doğu inancına dayanan ve vücudun doğuştan gelen veya doğal iyileştirme yeteneklerini destekleyen bir enerjidir. Tamamlayıcı bir sağlık uygulaması olan Reikide uygulayıcı, şifa olması için elleri ile (temaslı/temassız olarak) kişiye enerji yönlendirir (2,4,5).

Reiki Nedir?

Reiki, Japonca bir sözcüktür. “Rei” ve “ki” kelimelerinden oluşmaktadır. Rei “her yerde var olan”, ki ise “yaşam enerjisi” anlamına gelir (1,3,6). Türkçe’de de çığ, çığıt anlamlarını içerir. Türk kültüründe “el alma/el verme” felsefesi vardır. Reiki de kültürümüzdeki bu anlamı içerir (7).

Reiki, bilgelik ile kazanılmış ruhsal yaşam gücüdür. Reiki uygulayıcısı vücutta bulunan çakra denilen enerji noktalarına Reiki enerjisini gönderir. Bu enerji, kişinin sistemini kendi enerji dengesine getiren ilkel bilinci temsil eder. Reiki, ruhsal enerji ile bir Reiki uygulayıcısı aracılığıyla kanalize edildiğinde, kişinin/hastanın zihin, beden ve ruhta denge ve şifa deneyimlediği inancına dayanır (2,5,6).

Reikin Tarihsel Gelişimi

Reiki, Dr. Mikao Usui tarafından 19. yüzyılın sonlarında Japonya’da bulunmuştur. Usui, birçok kişiye Reikiyi öğretmiş ve Reiki uygulayıcısı yetiştirmiştir. Japonya genelinde Reiki merkezleri kurulmuştur. Reiki, Hawaii’de doğan Hawayo Takata’nın Japonya’ya seyahat etmesi ve Dr. Usui tarafından tedavi edilmesiyle Batı dünyasına gelmiştir (6).

Türkiye’ye Reiki uygulamalarını 1980’lerde Muhsin Doğrular’ın getirdiği ifade edilmektedir. Son yıllarda fiziksel, zihinsel ve ruhsal yönden dengenin sağlanması ve şifanın artması için tercih edilen tamamlayıcı ve alternatif tıp yöntemi olarak kullanımı yaygınlaşmıştır. Yücel’in belirttiğine göre (2007); 2002 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada ülkemizde 3200 Reiki uygulayıcısı bulunmaktaydı (8). Fakat resmi kayıt bulunmadığı için

sayının net olmadığı söylenebilir. Bununla birlikte uygulayıcı hemşire sayısı da bilinmemektedir (7).

Reiki Eğitimi ve Uygulanması

Reiki, Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization) ve NCCAM tarafından kabul edilen tamamlayıcı terapilerden biridir (4,9). Reiki; fiziksel ve zihinsel iyileşme niyetiyle evrensel yaşam enerjisini alıcıya yönlendirmek için kullanılır. Böylelikle enerji merkezinde oluşan blokajların düzenlenmesi ve dengenin sağlanması amaçlanmaktadır (2,3).

Reiki uygulayıcısı olmak için eğitimin başında Reiki masterı tarafından inisiyasyon diye adlandırılan uyumlama yapılır. Reikin üç eğitim seviyesi vardır. I. Seviye Reiki–Sho-den eğitimi; uygulayıcının kendisine ve başkalarına uygulamayı yapabilmesi için enerji kanalı olduğu seviyedir. II. Seviye Reiki-Oku-den eğitimi; şifalı enerji akışının daha derinden anlaşılmasını ve uzaktan şifa verilebilmesini sağlar. III. Seviye veya Reiki Master denilen seviye ise; daha fazla ruhsal gelişime odaklanır ve Reiki uygulamasının başkalarına öğretilmesini sağlar. Reiki uygulayıcıları, bir Reiki Master tarafından eğitilir ve çırak olarak yetiştirilir (2). Reiki eğitiminin ulusal veya uluslararası standartlaştırılmış bir sertifikasyon süreci bulunmamaktadır (2,3).

Reiki seansı, "ellerin bir araya gelmesi" olarak ifade edilen, uygulayıcı tarafından yapılan kısa bir meditasyonla başlar. Uygulayıcı Reiki enerjisiyle bağlantı kurar. Reiki uygulanacak kişinin/alıcının sağlığı, iyileşmesi veya iyiliği için niyet eder. Reiki uygulaması çakra denilen bölgelere yapılır. Vücutta; tepe, alın, boğaz, kalp, solar plexus, sakral ve kök çakra denilen 7 ana çakra bölgesi vardır. Reiki uygulamasının süresi ile ilgili bir kural olmasa da uygulayıcının değerlendirmesine bağlı olarak her bir çakra bölgesinde eller (temaslı veya temassız) 2 ila 5 dakika arasında tutulur ve alıcının ayaklarında topraklanma ile uygulama biter. Sorunlu alanlarda uygulayıcı enerji akışına göre süreyi 10-30 dakika kadar uzatabilir. Bir Reiki terapisi yetişkinlerde yaklaşık 30-90 dakika (5), çocuklarda ise ortalama 20-30 dakika sürebilir (10). Uygulama sırasında alıcı, rahat bir şekilde uzanmış ya da oturur pozisyonda olabilir. Alıcının kıyafetlerinin olması engel değildir. Herhangi bir özel kıyafete ya da kıyafetlerin çıkarılmasına da gerek yoktur. Enerji akışının yavaşlamaması için alıcı ve uygulayıcının üzerindeki metal aksesuarların çıkarılması önerilir (1,6). Uygulayıcı elleri ile (temaslı/temassız) alıcının enerji merkezi denilen çakralarına evrensel şifa enerjisini gönderir. Enerji akışı ile alıcıdaki enerji tıkanıklarının giderildiği, dengenin yeniden sağlandığı ve iyileşmenin arttığı varsayılır (2). Reiki uygulaması sırasında bireyler terapistin eli altında ve yakınında hafif sıcaklık hissi duyumsadıklarını bildirmektedir. Reikin uygulanma sıklığı ile ilgili literatürde

herhangi bir bilgi mevcut değildir. Uzman görüşlerine yapılan başvuruda Reikin her gün yapılmasında herhangi bir sakınca olmadığı ifade edilmiştir (5). Reiki terapisinde önemli olan nokta, alıcının uygulayıcıya izin vermesidir. Alıcının Reikiye inanması gerekmez, enerji akışına izin vermesi şifayı gerçekleştirir (6,8).

Reiki ve Hemşirelik

Hemşireler ve diğer sağlık çalışanları tarafından hastaların/bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda pahalı teknolojilere ihtiyaç duymadan uygulanan enerji terapilerine (Terapötik dokunma, iyileştirici dokunma- healing touch ve Reiki) ilgi artmaktadır. Uluslararası alanda enerji terapilerinin kullanımı ve bu alanda yapılan hemşirelik çalışmaları eskiye dayanmaktadır. Özellikle Terapötik dokunma ile ilgili hemşire Dolores Krieger'in öncülüğünde 1970'li yıllarda yapılan araştırmalar vardır. Literatürde son 50 yıldır Terapötik dokunma ve iyileştirici dokunma ile ilgili hemşirelik çalışmaları bulunmaktadır (11). Enerji terapilerinden olan Terapötik dokunma ile Reiki uygulamasında dokunma tekniği benzer şekilde uygulanmaktadır. Terapötik dokunma ve iyileştirici dokunmaya kıyasla Reiki terapisini, hemşirelik çalışmalarında daha geç kullanılmaya başlanmıştır. Hem hemşirelik hem de hemşirelik dışı Reiki araştırmalarının çoğu son 20 yılda yayınlanmıştır. Bu çalışmaların birçoğu yetişkinler üzerinde yapılmıştır. Çocuklar üzerinde yapılan çalışmalar ise; sayıca yetersiz ve metodolojik olarak sınırlıdır (11,12).

Bir enerji terapisini olan Reiki; otonom sinir sistemini harekete geçiren, kaygı ve ağrıyı azaltan ve derin bir huzur duygusu uyandıran invaziv olmayan bir terapidir (3,6). Reikin herhangi bir zararlı etkisi gösterilmemiştir (4). Reiki, tıbbi tedaviye/bakıma ek olarak kullanılabilir güvenli bir yöntemdir (5,6). Reiki herkes tarafından uygulanabilir. Özellikle klinik alanda sıklıkla kullanılmakla birlikte, günümüzde sağlık çalışanları arasında en çok hemşireler tarafından yapılmaktadır. Bu yönüyle Reiki uygulaması hemşirelerin bağımsız fonksiyonlarını desteklemektedir (6). Reiki; yoğun bakım, acil servis, psikiyatri, ameliyathane, bakım evleri, pediatri, kadın hastalıkları ve doğum servisleri, yenidoğan üniteleri ve onkoloji gibi alanlarda kullanılmaktadır (11).

Enerji alanını en iyi tanımlayan hemşirelik teorisyeni, Bütüncül (Üniter) İnsan Teorisi modelinden bahseden Martha E. Rogers'tır. Rogers, insan-çevre etkileşiminde enerji alanları bulunduğu yönelik soyut felsefi çerçeve ile bu etkileşimi açıklar. Reiki terapisini sırasında hemşire/Reiki uygulayıcısı ile alıcı arasındaki enerjiyi en iyi Rogers'ın modeli tanımlar (9,13,14). 1996 yılında Rogers'ın "Enerji Terapisini Olan Reikin Hemşirelikteki Kullanımı" ile ilgili makalesinin hemşirelik dergilerinde yayımlandığı ve makalede hemşirelik uygulamalarında Rogers'ın modeline dayanan ve Reikin önemini destekleyen kanıtların

bulunduğu bildirilmiştir (15). Önce Florence Nigtingale sonrasında Martha Rogers ve Jean Watson gibi modern hemşireliğin öncülerinin enerji terapilerini kabul ettiği gibi Amerikan Bütüncül Hemşireler Derneği (AHNA- American Holistic Nurses Association) de enerji terapilerini onaylamıştır. Böylece hemşirelik açısından bakım-iyileştirme yöntemlerinin geliştirilmesine kavramsal bir çerçeve sağlanmıştır (12,14).

Amerikan Hemşirelik Kolejlere Birliği (The American Association for Colleges of Nursing) Reiki ve diğer dokunma terapilerinin hemşirelik lisans eğitim programlarında olması gerektiğini belirtmiştir. Reiki eğitimi almış olmak ise; hemşireler için AHNA tarafından kredilendirilmektedir (7). Ülkemizde lisans düzeyinde hemşirelik eğitimi veren okullarda kullanılan Hemşirelik Uygulamaları Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP)'nda geleneksel tıp uygulamalarına yer verilmektedir (16).

Reiki enerjisi, uygulayıcının ellerinden kişinin/hastanın tıkanmış olan enerji alanına akar ve kişiyi pozitif enerji ile yükseltir. Enerji-alan dinamiğini tanımlayan hemşirelik tanısı, “Enerji Alanında Bozulma- Imbalanced Energy Field” şeklinde ifade edilmektedir (9,14). Bu tanı, normalde sürekli olan benzersiz, dinamik, yaratıcı ve bir bütün olan insanın enerji akışında meydana gelen bozulmayı ifade etmektedir (17). Hemşireler bakımlarında kişiyi ruhsal yönden desteklemeye yer vermeli ve ruhsal durumun iyileşmedeki önemini vurgulamalıdır. Hemşireler uyguladıkları/uygulayacakları Reiki terapisi ile stres veya negatif duygular ile oluşan blokajları kaldırır ve enerji dengesini hastalara/kişilere geri kazandırır (14).

Reiki, gelişmiş ülkelerde Reiki Dernek ve Federasyonları ile Reiki Etik Kuralları çerçevesinde formal bir şekilde kullanılmaktadır. Buna karşın, 2014 yılında ülkemizde çıkan “Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği”nde Reiki yer almamaktadır. Dünyada birçok üniversite ve devlet kurumlarında standart bakım protokolleri içinde bulunan bir hemşirelik uygulamasıdır (7). Amerikan Hastaneler Birliği'ne göre, Amerika Birleşik Devletleri'nde yaklaşık 800 hastane hastalarına Reiki tedavisi sunmaktadır (2).

Reiki, hastanelerde en az Reiki 1 seviyesi uygulayıcı hemşireler, aile üyeleri, bakım vericiler ya da hastaların/kişilerin kendisi tarafından uygulanabilir (11,18). Reiki; uygulanması kolay, non-invaziv, yan etkisi ve maliyeti olmayan etkili bir yöntemdir. Reiki, tüm enerji alanlarına etki ederek, zihinde, bedende ve ruhta dengesizlikleri düzenleyerek uyumu sağlar (6,9,14). Reikiyle ilgili ilk hemşirelik araştırması 1989 yılında yayınlanan Wetzel'in hematolojik protokollerle alakalı araştırmasıdır (7). Günümüzde özellikle yetişkinler ile ilgili yapılmış çok sayıda hemşirelik çalışması bulunmaktadır. Reiki; stresi, kaygıyı, anksiyete ve korkuyu azaltır, böylelikle iyilik halini artırır (2). Aynı zamanda Reiki terapisi; perioperatif ve

kansere bağlı kaygıyı ve ağrıyı (9,19-22), yorgunluğu (23), depresyon belirti ve bulgularını azaltır (22,24), benlik saygısını (25), yaşam kalitesini arttırır (22), yaşam bulgularının (kan basıncı, nabız hızı, solunum hızı) normal düzeye ulaşmasını sağlar (26-28).

Çocuklarda Reiki Kullanımı

Reiki her yaştan hastaya/bireye uygulanabilir. Reiki uygulayıcıları, ailenin ve çocuğun kaygılarına karşı sakin ve saygılı olmalıdır. Uygulamanın tüm aşamalarını, el pozisyonlarını çocuğa ve aileye terapi öncesi anlatmalıdır (5). Gerektiğinde çocuğun Reiki terapisine daha kolay uyum ve daha fazla katılım sağlaması için aile üyelerine öğretilir (3,5).

Annelerin çocuklarının ağrıyan yerlerine ellerini koymaları, Reiki terapisindeki elle dokunmaya örnektir. Dokunma ile annenin sevgisi çocuğun kendini güvende hissetmesini ve rahatlamasını sağladığı gibi Reiki yöntemi de çocuklarda kısa sürede etki sağlayan bir yöntem olarak değerlendirilmektedir. Yetişkinlerin hayat içindeki deneyimleri sürekli birikir ve bu da enerji tıkanıklıklarına neden olur. Çocukların yaşanmışlıkları az olduğu için enerji alanlarında tıkanıklıklar da daha azdır. Bu sayede çocuklarda enerji çalışmalarında, yetişkinlere göre daha hızlı cevap alınabilmektedir. Çocuklarda Reiki seansları doğaçlama oyunlarla uygulanmakta ve daha dinamik ve eğlenceli şekilde tamamlanmaktadır (10).

Reiki literatürünün çoğu yetişkinler üzerinde yapılmış çalışmaları içermektedir. Pediatri alanında yapılmış çalışmalar sınırlı olmasına rağmen; Reiki terapisti pediatri ve yenidoğan servislerinde kullanılmaktadır (11,12). Charkhandeh ve ark. (2016)'ın ergenlerde depresyon puanlarının azaltılmasında bilişsel davranışçı terapinin (BDT) ve Reikinin etkinliğini araştırdığı 12-18 yaşındaki 188 çocuk üzerinde yaptıkları randomize kontrollü çalışmasında hem BDT hem de Reikinin, depresyon belirtilerini azalttığı bildirilmiştir (24). Thrane ve ark. (2017) 7-16 yaş arası 16 çocuk ve ergen ile yaptıkları çalışma sonucunda; Reikinin palyatif bakım alan çocuklarda geleneksel ağrı yönetimi ve kaygıyı azaltmakta faydalı olabileceğini önermişlerdir (20). Radziewicz ve ark. (2018)'ın yenidoğan yoksunluk sendromu ile doğan 2 kilo ve üzeri, 37 haftadan büyük olan 30 yenidoğan üzerinde yaptıkları prospektif kohort çalışmada; yenidoğanlarda Reiki tedavisinin kalp atım hızını azaltmada güvenli bir müdahale olduğu bildirilmiştir (26). Kundu ve ark. (2013)'ın 17 aile ile yaptıkları çalışmada; aileler Reikinin kendilerini (%76) ve çocuklarını rahatlattığı (%88), ağrılarını azalttığı (%41) ve bu sayede çocuklarına fayda sağladığı bildirilmiştir (21). Kundu ve ark. 2014 yılında yaptıkları palatoplasti ve diş tedavisi gören 9 ay- 4 yaş arasındaki çocuk hastalarda Reikinin etkilerini değerlendirdikleri başka bir çalışmada literatürün aksine; Reiki grubu ve Yalancı Reiki grubu arasında ameliyat sonrası ağrı skorları, opioid gereksinimleri, yan etki insidansları ve aile

memnuniyeti açısından fark olmadığı belirtilmiştir (29). Bukowski ve Berardi (2014) tarafından yapılan olgu sunumunda perinatal inme sonucu minimal sekel öyküsü olan 9 yaşında bir kız çocuğuna uygulanan Reiki sonucunda; anne ve kızın stres seviyesinin azaldığı, kızın daha rahat uykuya daldığı, Reiki sonrası nöbet geçirmediği, kızın kendini kötü hissettiğinde Reiki yapılmasını talep ettiği bildirilmiştir (30). Zucchetti ve ark. (2019)'ın 4-18 yaş arasındaki hematopoetik kök hücre transplantasyonu uygulanan 9 çocuk hastada yaptıkları pilot çalışmada; Reikin ağrıyı azaltmada etkili olduğunu belirtmişlerdir (31). Koçoğlu ve Zincir (2021)'in 14-18 yaş dismenoreli adölesanlar üzerinde yaptıkları çalışmalarında, Reikin ağrıyı azaltmada etkili olduğu, adölesanların yorgunluğunu arttırdığı ve yaşam kalitesi üzerine etkisi olmadığı saptanmıştır (32). Thrane ve ark (2021)'in evde palyatif bakım alan 7-16 yaş arası çocuklar ile yaptıkları niteliksel pilot çalışma sonucunda; çocukların kendilerini “gerçekten rahatlamış hissettiklerini”, annelerin ise “İyi bir deneyim” ve “Reiki sonrasında çocuk rahatladı” diye geri bildirimde bulduklarını ifade etmişlerdir. Reiki terapisinin, palyatif bakım alan çocuklarda semptom kontrolünde tıbbi tedaviye yardımcı yararlı bir yöntem olabileceğini bildirmişlerdir (33). 1-5 yaş arası palyatif bakım alan çocuklar ile yapılan bir diğer çalışmada da Reikin küçük çocuklarda semptom yönetiminde kullanılabilecek non-farmakolojik bir yöntem olduğu önerilmiştir (34).

Sonuç olarak yapılan çalışmalar incelendiğinde; Reikin pediatri hastaları üzerinde ağrıyı azaltmada etkili olduğu, böylelikle farmakolojik yöntemlere ek olarak kullanılabileceği ve analjezik ihtiyacını azaltabileceği düşünülebilir. Aynı zamanda Reikin pediatri hastalarında ve ebeveynlerinde stres, anksiyete, depresyon gibi birçok semptomu önlemede ve hafifletmede etkili olabileceği düşünülmüştür. Böylelikle çocuk ve ailenin iyilik hali artarak, tedaviye uyumu desteklenebilir. Reiki, hemşirelerin mesleki uygulamalarına anlam katacak, bağımsız fonksiyonlarını destekleyen, maliyeti ve yan etkisi olmayan bir uygulamadır. Konuyla ilgili yetişkinler üzerinde çok çalışma yapılmış olmasına rağmen; çocuklarda Reiki uygulamasının etkisini değerlendiren çalışmalar yeterli değildir. Uluslararası alanda Reikin pediatri hastaları üzerindeki etkisini inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunurken, ülkemizde adölesanlar üzerinde yapılmış sadece bir çalışmaya rastlanmıştır. Pediatrik hastalar üzerinde yapılmış olan uluslararası çalışmaların çoğunluğunda da örneklem sayısı yetersizdir. Bu nedenle pediatri alanında Reikin kullanımı ile ilgili geniş örneklemler, kanıt temelli hemşirelik çalışmalarının planlanması önerilebilir. Bu makalede enerji terapilerinden biri olan Reikin çocuklarda nasıl ve hangi durumlarda uygulandığını incelemek ve Reikin etkisine ilişkin elde edilen sonuçları derleyerek paylaşmak amaçlanmıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarların bu çalışma için bir çıkar çatışması yoktur.

Yazar Katkıları: Planlama: DD, BM; Literatür Tarama: DD, BM; Yazım: DD, BM; Dergiye Gönderme: DD

Kaynakça

1. Usui M, Grimm CM. The original Reiki handbook of Dr. Mikao Usui: The traditional Usui Reiki ryoho treatment positions and numerous Reiki techniques for health and well-being. 2. baskı. Lotus Press; 2000.
2. Misra SM, Kaplan RJ, Verissimo AM. Modalities of complementary and alternative medicine. In: Misra Sanghamitra M, Verissimo Anna Maria, editors. A guide to integrative pediatrics for the healthcare professional [electronic resource]. Switzerland: Springer; 2014. p53-69.
3. McClafferty H. Integrative pediatrics: Art, science, and clinical application [electronic resource]. New York: Routledge; 2017.
4. The National Center of Complementary and Alternative Medicine (NCCAM). Reiki [İnternet]. 2018 [son güncelleme tarihi Aralık 2018; 10 Aralık 2021 tarihinde erişildi]. Erişim adresi: <https://www.nccih.nih.gov/health/reiki>
5. Sahler OJZ, McClafferty H, Rosen MA. Integrative care in pediatric oncology. In: Abrams Annah N, Muriel Anna C, Wiener Lori, editors. Pediatric psychosocial oncology: Textbook for multidisciplinary care [electronic resource]. Switzerland: Springer International Publishing; 2016. p299.
6. Ott MJ, TT, Bossi L, Colbath J. A pediatric perspective on energy therapies. In: Culbert Timothy P, Olness Karen, editors. Integrative pediatrics [electronic resource]. New York: Oxford University Press; 2010. p180-203.
7. Şenel N. Reiki ve bakıma yansması. 1. Uluslararası ve 3. Ulusal Tamamlayıcı Terapiler ve Destekleyici Bakım Uygulamaları Kongresi. 2016; Antalya; s.64-70.
8. Yücel D. Reiki'nin oluşumu, gelişimi ve Türkiye'deki yansmaları [Yüksek lisans tezi]. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü; 2007.
9. Shaybak E, Abdollahimohammad A, Rahnama M, Masinaeinezhad N, Azadi-Ahmadabadi C, Firouzkohi M. The effect of reiki energy healing on CABG postoperative chest pain caused by coughing and deep breathing. Indian J Public Health Res Dev. 2017;8(2):305-310.
10. Yalçın H, Işık A. Çocuk eğitiminde reiki yöntemi. Turkish Studies- International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 2013;(8)6:769-778.
11. Miles P, True G. Reiki--review of a biofield therapy history, theory, practice, and research. Altern Ther Health Med. 2003;9(2):62-72.
12. Vitale A. An integrative review of Reiki touch therapy research. Holist Nurs Pract. 2007;21(4):167-179.
13. Whelan KM, Wishnia GS. Reiki therapy: The benefits to a nurse/Reiki practitioner. Holist Nurs Pract. 2003;17(4):209-217.
14. Natale GW. Reconnecting to nursing through Reiki. Creat Nurs. 2010;16(4):171-176.
15. Sağkal T, Eşer İ. Hemşirelikte yeni bir uygulama: Reiki dokunma terapisi. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi. 2011;4(1):182-189.
16. Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP). [İnternet]. 2014 [son güncelleme tarihi 2014; 1 Aralık 2021 tarihinde erişildi]. Erişim adresi: <http://hemed.org.tr/dosyalar/pdf/hucep-2014.pdf>
17. NANDA International. Nursing Diagnoses: Definitions and Classification 2021-2023. [electronic resource]. New York: Thieme Medical Publishers; 2021.
18. Erdoğan Z, Çınar S. Reiki: Eski bir iyileştirme sanatı-modern hemşirelik uygulaması. Kafkas J Med Sci. 2011;1(2):86-91.
19. Vitale AT, O'Connor PC. The effect of Reiki on pain and anxiety in women with abdominal hysterectomies. Holist Nurs Pract. 2006;20(6):263-272.

20. Thrane SE, Maurer SH, Ren D, Danford C A, Cohen SM. Reiki therapy for symptom management in children receiving palliative care: A pilot study. *American Journal of Hospice and Palliative Medicine*. 2017;34(4):373-379.
21. Kundu A, Dolan-Oves R, Dimmers MA, Towle CB, Doorenbos AZ. Reiki training for caregivers of hospitalized pediatric patients: a pilot program. *Complement Ther Clin Pract*. 2013;19(1):50-54.
22. Erdoğan Z, Çınar S. The effect of Reiki on depression in elderly people living in nursing home. *Indian J. Tradit Knowledge*. 2016;15(1):35-40.
23. Tsang KL, Carlson LE, Olson K. Pilot crossover trial of Reiki versus rest for treating cancer-related fatigue. *Integrat Cancer Ther*. 2007;6(1):25-35.
24. Charkhandeh M, Talib MA, Hunt CJ. The clinical effectiveness of cognitive behavior therapy and an alternative medicine approach in reducing symptoms of depression in adolescents. *Psychiatry Res*. 2016;239:325–330.
25. Valdovinos RR, Casique LC, Aguirre AA. Reiki as nursing care to increase self-esteem, improve family well-being and decrease the consumption of alcohol, tobacco and marijuana in young adults. *Hos Pal Med Int Jnl*. 2019;3(2):43–44.
26. Radziewicz RM, Wright-Esber S, Zupancic J, Gargiulo D, Woodall P. Safety of Reiki therapy for newborns at risk for neonatal abstinence syndrome. *Holist Nurs Pract*. 2018;32(2):63–70.
27. Mackay N, Hansen S, McFarlane O. Autonomic nervous system changes during reiki treatment: A preliminary study. *J Altern Complement Med*. 2004;10(6):1077–1081.
28. Cassidy N, Collins K, Cyr D, Magni K. The effect of Reiki on women's preoperative anxiety in an ambulatory surgery center. *J Perianesth Nurs*. 2010;25(3):196-198.
29. Kundu A, Lin Y, Oron AP, Doorenbos AZ. Reiki therapy for postoperative oral pain in pediatric patients: Pilot data from a double-blind, randomized clinical trial. *Complement Ther. Clin. Pract*. 2014;20(1):21-25.
30. Bukowski, EL, Berardi, D. Reiki brief report: using Reiki to reduce stress levels in a nine-year-old child. *Explore (NY)*. 2014;10(4):253–225.
31. Zucchetti G, Candela F, Bottigelli C, Campione G, Parrinello A, Piu P ve diğ. The power of reiki: Feasibility and efficacy of reducing pain in children with cancer undergoing hematopoietic stem cell transplantation. *J Pediatr Oncol Nurs*. 2019;36(5):361-368.
32. Koçoğlu F, Zincir H. The effect of reiki on pain, fatigue, and quality of life in adolescents with dysmenorrhea. *Holist Nurs Pract*. 2021;35(6):306-314.
33. Thrane SE, Maurer SH, Danford CA. Feasibility and acceptability of Reiki therapy for children receiving palliative care in the home. *J Hosp Palliat Nurs*. 2021;23(1):52-58.
34. Thrane SE, Grossoehme DH, Tan A, Shaner V, Friebert S. Feasibility and acceptability of a Reiki intervention with very young children receiving palliative care. *Nurs Res*. 2021;70(6):469-474.